

סנהדרין נב-א

עניין: את אביה היא מחללת

מרדכי

[דף נב ע"א] את אביה היא מחללת שאם ה' היו נוהגין בו קודש כו'. פרש"י לפתוח ראשון ולצדק ראשון אומר אני אם כן כהן שיש לו צת שהמירה דתה או רק וינתה וכו' אין לו לפתוח ראשון ולצדק ראשון ואומר לי מורי קרובי דמלי לפרש הכא נוהגין צו חול דרשות הוא וכיון דרשות הוא יכול לפתוחי ולצדק ראשון:

שולחן ערוך או"ח סי' קכח

מא נטמא למת שאינו משבעה מתי מצוה יפסל מן הדוכן ומכל מעלות הבהונה עד שישוב ויקבל שלא (טו) יטמא עוד למתים: הגה (טז) [עז] (כ) יש אומרים (***ט) דמי שיש לו צת שהמירה (קכז) או ונתה (י) אין מחוייבים עוד **סא** (כז) לקדשו כי אביה היא **סב** (כז) מחללת:

מגן אברהם סי' קכח

ולצדק ראשון (מדרכי סנהדרין רמז תשיז). אבל פשיטא דנושא כפיו, ועיין סעיף ל"ע: **סב** מוחצת. ז"ע, דהא אמרינן בסנהדרין פרק א' [ג, ה] לרבי שמעון שריפה חמורה שכן נתנה לצת כהן שזינתה ומאי חומר? שכן מחללת את אביה, ואי ליחא דנת כהן שעבדה עובדת אלילים נמי מחללת את אביה א"כ מנא לן דשריפה חמורה, הא כשעבדה עובדת אלילים היא נסקילה, אלף על כרחך דדוקא צנות מחללת אביה דהוה ליה לשמרה מונות שלא תחיד עם אדם, כדאיחא ככחונות [מ, ה] סקולין אותה על פתח בית אביה כלומר ראו גדולים שגדלתם, אבל שאר עבירות אין יכול לשמרה, ובמדרכי [סנהדרין רמז תשיז] כתב ח"ל, כהן שיש לו צת שהמירה או רק וינתה וכו', [ע"כ]. והכי פירושו, כשהמירה א"כ מסתמא וינתה ג"כ כדאיחא צה"ע סימן ז' סעיף י"א, או אפילו רק וינתה לחוד מחללת אביה. וכן משמע מדקאמר נת ולא קאמר צן שהמיר, אלף על כרחך לא קפדינן אלף אונות, ואע"ג דכשהמירה אביה גרשותו לשמרה מונות, מכל מקום הוה ליה ללמדה נקטנותה, כמו שעשה שמואל (טז) [שנת סה, ה] דלא שצק לנתיח למגיה בהדי הדדי דלא ליפלי גופא

די באר לרבי דוד מן זצ"ל חלק ח' פרשת אחרי

ג) ונראה בהקדם מש"כ בפי' הטור עה"ת כאן עמש"כ באש תשרף וז"ל, לפי שכל מעשה הכהנים באש, לפיכך מיתתה באש, ע"כ, וכמובן שהדברים צ"ב, ומזה נראה ללמוד, שהחיוב המיוחד על זנות דבת כהן נובע ממה שבאה עבירת הזנות מחמת הכהונה וכלהן בס"ד, והכהונה ענינה באש הוא דלכן כל מעשה הכהנים באש, ולכן ישנו העונש בחטא עצמו שהוא ככהונה שהיא אש ואתה אש עצמה הוא עונשה.

ד) ובביאור הדבר נראה, דענין הזנות בכלל ובעריות בפרט, הרי מלבד עצם האיסור האמור למנוע את עבירת העבירה, הרי ניתן מהש"ת גם גדר וגבול וחומה בנפש האדם למנוע את הדבר, והזנות תיתכן רק בפריצת הגדר והחומה, וכמבואר בלשון רש"י בפ' וישלח (בראשית פל"ד ז') שהאומות גדרו עצמן מן העריות, וכ"ה בשהש"ר רבה פ"ד כ"ד על א"א, עיי"ש בנותי גדרות מן העריות וכו', ועיי"ש לשון זו על שרה ויוסף בירידתם למצרים, דמבואר שמירה מן העריות ע"י גדר וחומה, ובויק"ר פכ"ד ו' איתא, כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, הרי שמניעה מערוה רק מכח גדר של ערוה הוא.

וענינו נראה, עפ"י הסוגיא דסנהדרין דף ל"ז. עיי"ש לגבי עריות, שאע"פ שאש בנעורת התורה העידה עלינו סוגה בשושנים, שאפילו סוגה בשושנים לא יפרצו בה פרצות, ועיי"ש ברש"י שהכוונה היא שגדרה היא בשושנים, דמבואר שאם יש אזהרה ומניעה על עריות אע"פ שאש בנעורת היא, היינו משום שהאזהרה גדר וחומה היא ע"ז וזה שומר מלעבור על עבירות אלו, (ועיין בגמ' ביומא דף ע"ה, כל הנותן עינו בכוסו עריות כולן

איגרת הגר"א

ועל קללה ושבועה וק"ב תפי' אותם ולא תרחמי עליהם קלל, פי חס ושלום בקולקול הבנים יענשו אב ואם מאד. ואף אם תדריכי אותם תנמיד במוסר ולא יקבלוהו, או לאותה בושח והצער והבזיון בעולם הבא, את אביה היא מחללת, כמאן קרינן לרשע בן צדיק רשע בן רשע כו', וכן שאר דברים לשון הרע ורקילות, ושלם איכלו וישתנו כי אם בברכה ראשונה ואחרונה וברפת המזון וקריאת שמע, והכל בכונה.

חפץ חיים ספר שם עולם ח"א פט"ז

ד"ע דעצה זו האמור בקרא, כולל עוד לכמה סוגי אנשים שהם אינם סריסים בעצם ואף על פי כן לא צדיפי מהם, ואדרבה גרועים מהם, בגון שיש לו בנים שפורו מדרך התורה [לפי מה שפצוי בעיונותינו הרבים, שהולכים למדינות וחוקות ונעשה בעיניהם הפקר התורה ומצוותיה, וכל פי האי גונא ה]. דשם, אף בלתי עצה זו שנתן לו השם יתברך, לא יוכל הסריס לחשוב בעצמו רק שהוא יצא יבש ולא יעשה פרי לנצח, אצל מכל מקום אין להקדוש ברוך הוא צער ממנו, מה שאין כן בנה, שיש לו בנים שמונדים בהשם ומפריס תורתו, בנדיאי אין להשם יתברך נחת מצאצאיו קלל וקלל, וגם כבודו בעצמו מתחלל בנה מאד. כמו דקתיב באשה וזנה (ויקרא כא, טו): "את אביה היא מחללת", ואמרו תלמידינו זקונים לברכה סנהדרין (נ"ב). ה, שאומרים: ארוה שנה ילד, ארוה שנה גדל, וגם יהיה לו ממנו בנים גדול אחר כך בעולם הקליון, שיצא ממנו בן ממרה ומקעים להשם יתברך. וקמו שכתב הגר"א ז"ל באגרתו הקדושה "עלים לתרופה", שאף אם ידריך תמיד קניו במוסר ולא יקבלום, או לאותה בושח והצער והבזיון בעולם הקא.

י"ע כן העצה היעוצה לאיש בנה, שישפח את תולדותיו הראשונים לגמרי, אחר שלא יועילוהו ולא יצילוהו ליום הדין העתיד, ואדרבה יגדילו הפקעה עליו, ויקים מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ט, י): "כל אשר תמצא דף לעשות בכתף עשה" — בכתף דיקא, דהינו שעל כל פנים יתאמץ בעצמו בכל כחו להתחייב וישיבות ותלמודי תורה ושאור דברים האמורים בקרא הנה (ישעיה שס), וינקה שיהיו נקראים אלו הבנים על שמו, וקמו שכתבנו למעלה (פרק ט"ו), ועל ידי זה יהיה לו יד ושם למעלה בבית השם טוב מבנים ומבנות, וקמו שכתוב בקרא (ישעיה נג, דה), ובנה יניח רגזו של השם יתברך מעליו אחר שהוא עשה כל מה שכתבו.

סנהדרין נב-ב

עניין: נדב ואביהוא

באר שמואל פרשת במדבר

נראה לפרש הפסוקים ע"פ שראיתי לפרש דברי הגמרא (סנהדרין נב א) וכבר היו משה ואהרן מהלכין ונדב ואביהו מהלכין אחריהן וכל ישראל אחריהן אמר לו נדב לאביהוא אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור. והוא בלתי מובן, וכי אפשר לחשוב על קדושי ה' שהיו מצפים להנהגת המלוכה והכהונה, ובפרט לדבר דברים שאינם מהוגנים כאלה אשר אף המון עם לא ידברו כן. וראיתי לפרש דהנה עיקר חטאת של נדב ואביהוא היה במה שבחרו בדרך זר ונפלא מה שאין הדור ראוי לכך, והוא גדול מערכם ומדרגתם, עד שמרוב דביקותם וחסידותם חשבו להנהיג את הציבור באופן שלא יצטרכו למתנת חנם, כי אם על פי שורת הדין, וכמ"ש בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף מדת הרחמים למה"ד, והם נתעלו כל כך עד שרצו להפשיט מעליהם קבלת החסד ולהתנהג ע"פ מדה"ד, והוא ענין זר ונפלא ועבודה קשה שבמקדש, למעלה מיכולת האדם, ואפי' אם הם בעצמותם היו במעלה הנפלאה הלזו, אבל מה נעשה שאין הדור במדרגה זו, והנה זקן הוא כינוי למדת החסד והרחמים, וז"ש וכבר היו משה ואהרן מהלכים בראש ועל פי הנהגתם היו מוכרחים להלך גם נדב ואביהו אחריהן, ואמרו מתי ימותו שני זקנים מלאים רחמים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור ע"פ דרכינו ומדותינו, שלא נצטרך למתנת חנם חגיגה וחמלה,

ברכת פרץ לסטייפלער פרשת משפטים

בסנהדרין דנ"ב מביא הגמרא ברייתא [השנוי' על הפסוק בס' משפטים ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהו' כמבואר במד"ר פ' אחרי מות], וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך ונדב ואביהו מהלכין אחריהן וכל ישראל אחריהן אמר לי' נדב לאבי' אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור אמר להם הקב"ה נראה מי קובר את מי, ופירש"י ז"ל הא דמייתי לה התם בסנהדרין האי ברייתא אידי דאיירי בבני אהרן תנא לי' הכא לאשמעינן שבשביל שהיו מבקשים שררה ורבנות מתו עכ"ל, וכן הוא להדיא בתו"כ פ' שמיני דמסיני נטלו נדב ואבי' [פורענותם] לפי שהלכו אחרי משה ואהרן ואמרו עוד זקנים הללו מתים ואנחנו ננהיג וכו' וצריך ביאור הלא בתורה מפורש חטאם שנתחייבו מיתה בהקריבם אש זרה אשר לא ציווה, וגם כי לא מצאנו שעבור שרוצה שררה ורבנות יתחייב מיתה בידי שמים ובפרט למד"א במד"ר שלא אמרו כן בפיהם רק בלבם הרהרו כן ע"ש.

ונראה דיל"פ ע"פ מה דאמרינן בגמרא ר"ה ד"ז על הפסוק נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו למי שמשים עצמו כשריים [היינו כדבר שאין בו שום חשיבות] ע"ש, ולפ"ז י"ל דודאי עיקר חיוב המיתה נתחייבו משום הקרבת אש זרה אשר לא ציווה אלא שכל זה היתה במדת הדין דאילו במדת הרחמים היה השי"ת כאריך אפו לתת להם אפשרות של תשובה [וגם כי אחז"ל אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום דודאי עשה תשובה] ואילו היו בגדר משים עצמו כשריים הי' מתקיים בהו נושא עון ועובר על פשע שלא ליענש מיד כל אתר אבל מכיון שאמרו ימותו זקנים הללו ואנו ננהיג את הדור וביקשו שררה ורבנות ממילא לא היו בגדר לשארית נחלתו ונדונו במדת הדין החמור ונתחייבו שריפה מיד, הכלל דחיוב מיתה נתחייבו עבור הקרבת קטרת שלא ציווה אלא שהסבה לידון בחומר הדין הזה הי' מה שאמרו ימותו כו' ואנו ננהיג את הדור שממילא לא היו בגדר משים עצמו כשריים ומה שאחז"ל שכבר נטלו [חיוב מיתה] מסיני היינו שכבר הוחלטו או שיתחייבו מיתה בשעת הדין כשהיו נדונים בב"ד של מעלה כי ע"פ מדת הדין א"א לזכות בדין וכדאמרי' אם תמצה עומק הדין מי יצדק לפניך בדין ואחז"ל בערכין ד"ז תניא ר"א הגדול אומר אלמלא בא הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב בדין אין יכולין לעמוד מפני תוכחה שנאמר ועתה התיצבו וכו' וכל תקותינו לזכות ביום הדין הוא השי"ת יתנהג עמנו במדת הרחמים, ומי שהוא עניו באמת בגדר משים עצמו כשריים הוא הרבה יותר קרוב לזכות ביום הדין וכמ"ש נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו למי שמשים עצמו כשריים.

אור החיים פרשת אחרי

וּבְחִינָה זו אין מכיר איכותה^{קס"ב}, והיא משללת ההקרה, לא מפי מין האנושי ולא מפי קתבו^{קס"ג}, ולא תשג בהשערת משפל הגשם^{קס"ד}. ולמשיג חלק מהשגה זו, תכדיל ממנו המונע אותה מהתקבל^{קס"ה}, ותכירה על ידי סימניה^{קס"ו}, כי הוא זה הפכה^{קס"ז}. מנגדה^{קס"ח}, שונאה^{קס"ט}, ותפעיל בו^{ק"ל} פעלה רשומה^{ק"א} לשלל ממנו כח המניע והמקימו^{ק"ב}. ולפעמים תקאסהו הנפש ותריבהו מריבה גדולה^{ק"ג}, והוא סוד הוללות הנביאים (שמואל א' יט כד)^{ק"ד}. ולכשתתקרב בחינה זו בפנימיותו^{ק"ה}, תגזע הנפש את הקשר ויצתה מעמה ושקה אל בית אביה^{ק"ו}:

בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה', פרוש, שנקרבו לפני אור העליון בחבת הקדש, ובנה מתוק^{ק"ז}. והוא סוד הנשיקה [ולח] שבה מתים הצדיקים^{ק"ח}, והנה הם שוים למיתת כל הצדיקים^{ק"ט}, אלא שההפך הוא, שהצדיקים הנשיקה מתקרבת להם, ואלו הם נתקרבו לה, והוא אומרו בקרבנותם לפני ה'^{ק"י}:

וְאִמְרוּ וַיִּמְתוּ בְּתוֹסֶפֶת וְא"ו, רמו הכתוב^{ק"יא} הפלאת חבת הצדיקים, שהגם שהיו מרגישים במיתתם^{ק"ב}, ולח לא נמנעו מקרב לך בקבות נעילות ערבות ידירות חביבות חשיקות מתיקות^{ק"ג}, עד כלות נפשותם מהם. והבן:

סנהדרין נג

עניין: סתם מיתה היא מיתה סייף

רמב"ם פ"ג ממלכים

על הדת: הן כל המורד במלך ישראל יש למלך רשות להרגו. אפילו גזר על אחד משאר העם שילך למקום פלוני ולא הלך או שלא יצא מביתו ויצא חייב מיתה. ואם רצה להרגו יהרג. שנאמר כל איש אשר ימרה את פיך. וכן כל המבזה את המלך או המחרפו יש למלך רשות להרגו. כשמעי בן גרא. ואין למלך רשות להרוג אלא בסייף בלבד. ויש לו לאסור ולהכות בשוטין

אהל מועד ח"ד דף יט:

וזנולכים צחר דסיינו חרצ כי צזה יע לו כח, וטעמא דנילחא כי דין צני נח היי צסייף כויד הכי צנסהדרין כיו וכ"פ הרמב"ם צספ"ט וזנולכים היי נייחוס כחחדשו צנותן חורה כדל"י צנסהדרין כ"ג ד"נו גורח גמירי לה ימיתת מולך סהיא כעין חורחא סעה וזנולח צדיכא קנח קיינח וצ"ג: דניחה סחס היח חנק כדל"י סחס כ"צ ולח ווקנין לה חדינח קנח הוא וטוס דצחורה היח כחוצה וס"ל לפרש סייף כצמפורטיס חלוח דהיא קלה סצכולן כדחור ר"י יחסיי סחס—סנה ד"ו כחוצ צספרי צכורי חצי צחוקי צכורים לסי צרחסית ססייך לנדרש צחדוס וירח ונסנה כחן צסציל דצר סנחחדש לי דלח לריכח לה"ע כדחור סס"ס צפירוס חוחי דונקסה לרי יחסיי וזנחי דחיכח חנק צעולם סכדון צקלה דילוח ליכא רק עד סייף ונחצן ד"נו גמירי לה סה יועיל גס לזה סלח צענוד חדיכא קנח, ועיד סנקור לדברי רמב"ם חלה כסדצחתי צזה צוילחא עס

חידושי תורה לאדר"ת – נטעי נעמנים תשס"ב

ויבא אל הר האלקים חרבה (שמות ג, א).

שעה, דאין להם רשות להרוג זולת בסייף, וחילק מהא דאיתא שם (מו, א) דסקלוהו לרוכב בשבת. או דבשבת דנעשה מומר לכל התורה כולה שאני.

ובזה נ"ל לפרש מ"ש בירושלמי פרק ד' מיתות (ה"א) דלרשות לא ניתן אלא דין הרג לבד, דהכוונה לכה"ג, וצ"ע.

ובמד"ר (ב,ו) - ה' שמות יש לו וכו', הר חורב שממנו נטלו סנהדרין רשות להרוג בחרב.

תמוה לי, דהא קיי"ל מיתת ב"נ ג"כ אינו רק סייף ודוחק לומר דאיתא כתנא דבי מנשה דמיתתם הוא חנק, כסנהדרין (נז,ב), וכאמרו"ר הגא' שליט"א השיבני, דכוונת המדרש אהא דבי"ד מכין ועונשין לצורך